

УДК 378.008

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ РІВНОСТІ ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ В США

Сідун Лариса Юрївна

м. Ужгород

У статті розглядаються проблеми освіти етнічного населення США. Підкреслюється існування сегрегації в освіті США впродовж тривалого періоду часу. Представники етнічних меншин не мали рівних можливостей для отримання освіти. Ситуація почала змінюватися з 1954 року, коли були прийняті нові більш прогресивні закони в сфері освіти. Сьогодні уряд США продовжує роботу, спрямовану на вдосконалення системи освіти.

Ключові слова : США, освіта, етнічні меншини, сегрегація.

В Україні, яка є багатонаціональною державою, актуальними продовжують залишатися питання освіти національних меншин. Різні аспекти цієї проблеми досліджуються вітчизняними вченими : О.Довганич, В.Кузьменко, І.Мигович, Т.Рудницька та ін.

Певні труднощі отримання освіти представниками етнічних меншин властиві багатьом країнам. Тому вивчення зарубіжного досвіду вирішення проблеми рівних освітніх можливостей для всіх, є на нашу думку, актуальним. Зокрема, цікавим у цьому плані є досвід США, де проживає багато різних національностей і де тривалий час мала місце сегрегація в освіті.

Результатом вимог змінити ситуацію, що склалася, стало рішення Верховного Суду і Ради освіти США (1954) про десегрегацію шкільного середовища.

Створення правової бази, яка забороняє расову дискримінацію у сфері освіти, розпочалося саме з прийняття даного рішення, коли Верховний Суд США відмінив поділ шкіл за расовою приналежністю. Таким чином, расові проблеми у сфері освіти були визнані на офіційному рівні, і влада почала вживати серйозних заходів щодо їх вирішення. Більшість учбових округів керуються розпорядженнями про заборону расової дискримінації в школах, збільшення освітніх можливостей національних меншин.

У 1955 р. Верховний Суд видав декрет примусового характеру про десегрегацію шкіл. Основною проблемою у цьому питанні була відсутність механізму контролю і забезпечення десегрегації шкіл у великій кількості шкільних округів. Верховний Суд вирішив цю проблему шляхом представлення до окружних судів зобов'язання визначити справедливі принципи десегрегації. Федеральні судді часто приймали участь у соціальному житті місцевих шкіл і перешкоджали швидкому поширенню десегрегації. Як результат, інтеграція шкіл проходила повільно,

поки у 60-х не були прийняті додаткові законодавчі акти з громадянських прав. Зокрема, дуже важливим став прийнятий Акт про громадянські права 1964 р. Даний документ містив 11 статей, в яких утверджувалися права громадян і визначалися повноваження влади федерального правління у сферах суспільного житла, прав голосування, освіти, найма на роботу. Статті IV та VI були присвячені ліквідації сегрегації шкіл. У Акті про громадянські права мова йшла про те, що неможливо в подальшому затримувати процес десегрегації. Даний документ задекларував, що в школи повинні зараховуватися 20-30% представників різних національностей.

Стаття IV була найважливішим розділом і ввела прецедент використання федеральних виплат як метод контролю освітньої політики. Президент Кеннеді запропонував внести вимогу, згідно якої освітня установа, яка отримує державне фінансування, не повинна здійснювати в рамках свого закладу дискримінаційну практику. Стаття IV вимагала призупинення державного фінансування у тому випадку, якщо освітня установа не виконувала цієї вимоги. У статті йшлося про те, що жодна людина не може бути усунена від навчання, їй не може бути відмовлено у наданні освітніх програм і фінансової допомоги на підставі раси, кольору шкіри і національного походження. Це положення вимагало від федеральних агентцій розробити основні положення для втілення цієї політики в практику. Відмова закладу впроваджувати вищезгадані положення означала «припинення державного фінансування даного навчального закладу, навчальної програми чи виду діяльності» [1, с.99].

Стаття IV мала велике значення з двох причин: 1) уможливила контроль державних шкіл, оскільки фінансування стало методом, який використовувався федеральним правлінням для формування шкільної політики на місцях; 2) Федеральний Офіс з питань освіти став органом формування загальної освітньої політики, який був відповідальним за визначення фактів сегрегації в освітньому середовищі і, де доречно вживав відповідних заходів.

Стаття IV мала великий вплив на освітню практику (на відміну від рішення Верховного Суду від 1954 р.), оскільки дозволяла здійснювати на учбові заклади суттєвий тиск. Цей тиск став ще значнішим після прийняття у 1965 р. Акту про початкову та середню освіту. Процес десегрегації шкіл був значно прискорений після прийняття цього Акту, хоча сегрегація шкіл на півдні залишалася значною до 1968 р.

Однак у кінці 60-х рр.. школи на півдні почали швидко приймати плани десегрегації федерального правління. Освітній Акт від 1965 р. вплинув на процес прискорення десегрегації, проте у південних штатах він проходив повільніше. Підхід до десегрегації на півночі і півдні країни значно відрізнявся. На півдні сегрегація шкіл існувала на основі законодавчих актів, які надавали законну основу для поділу дітей на раси. На півночі не існувало подібних законів.

Вжиті заходи не усунули повністю проблеми сегрегації національних меншин, про що свідчили спеціальні проведені дослідження [2] на замовлення Департаменту з охорони здоров'я, освіти і соціального забезпечення. Метою даного дослідження було оцінити можливості та успіхи школярів – представників національних меншин у порівнянні з їхніми світлошкірими однолітками. Експеримент охопив 5% всіх шкіл Америки і 645 000 школярів. Дітям пропонували тести різних типів, була зібрана інформація про соціальний стан школярів та їхня думка про навчання, керівники шкіл заповнювали питальники. Як результат, було виявлено цікаві дані:

1. Школярі – представники меншин (окрім американців азійського походження) виявили більш низькі результати тестування на всіх рівнях, ніж їхні світлошкірі ровесники, і ця тенденція простежувалася з 1 по 12 клас. (Причину цього явища вбачали в умовах позашкільного життя дітей – бідність, відсутність виховання в сім'ї, вплив середовища).

2. Більшість дітей в той час, коли проводилося дослідження, навчалися в розділених школах. Існувала тенденція навчання дітей учителем – представником тієї ж раси;

3. Соціоекономічна основа шкіл, умови життя в сім'ї, соціальний стан учнів були вирішальним фактором у досягненні певного рівня успішності учнів. Цей факт був несподіваним і став причиною встановлення рекомендацій про те, що школи повинні об'єднуватися створювати таким чином різноманітне середовище.

4. Навчальний план та рівень технічного забезпечення не були визначальним фактором у досягненні високого рівня успішності. В дійсності він суттєво не відрізнявся в школах для темношкірих та в школах для світлошкірих;

5. Водночас, у навчальних закладах для світлошкірих школярів було виявлено більш високий рівень забезпечення фізичними, хімічними, мовними лабораторіями, посібниками, наявністю доступу до програм коледжів, в школах працювали більш кваліфіковані вчителі [3, с.104-105].

Дані дослідження були перевірені іншими вченими, і хоч результати дещо варіювали, основні висновки були схвалені. На основі результатів цих досліджень були розроблені рекомендації: для того щоб підвищити рівень успішності школярів – представників національних меншин і дітей з малозабезпечених сімей, необхідно об'єднати школи, з тим щоб створити середовище для досягнення більш високих результатів у навчанні. Це дослідження послужило поштовхом для подальшої десегрегації шкіл.

У 1974 р. прийнято закон «Про рівні освітні можливості». Він був покликаний зменшити дискримінацію; покращити освіту обездолених і неповноцінних дітей; фінансувати розробку навчальних планів, по-

сібників, оснащення і забезпечити оплату праці помічників вчителів, які могли більше часу приділяти навчальному процесу. Закон приписував підвищення якості дошкільної підготовки дітей з неблагополучних сімей і полегшення переходу учнів зі школи у світ праці. Очевидно, що даний закон носив комплексний характер і був направлений на демократизацію американської системи освіти, усуваючи положення, яке існувало до 1970-х рр., при якому державні школи ігнорували труднощі навчання і виховання розумово відсталих, неповноцінних дітей, учнів із затримкою розвитку. У 1975 р. Конгрес постановив, що всі діти повинні мати доступ до безкоштовної повноцінної освіти.

Головною метою десегрегації шкільного середовища є не стільки фізична інтеграція учнів у школі, як надання їм рівних можливостей у навчанні і отриманні перспектив подальшого життя. Опитування громадської думки свідчили, що по відношенню світлошкірих американців до темношкірих відбулося радикальне зрушення: так, якщо у 1942 р. лише 30% світлошкірих американців схвалювали спільне навчання двох рас у школі, то у 90-ті рр.. їх було вже понад 90%.

Одна з найбільш масштабних федеральних програм США з освіти (1981) – Chapter 1 ESEA – також стала певним етапом у досягненні освітньої рівності. Програма адресована дітям низького соціального рівня і представникам етнічних меншин. Програма передбачала щорічні субсидії у розмірі 500 млн. доларів. На ці кошти школи, де навчаються діти вказаних категорій населення. Отримують додаткове оснащення, запрошують спеціалістів-консультантів, підвищують заробітну плату вчителів. Згідно з програмою, додаткові субсидії отримувало 90% навчальних округів. Програма охоплювала 27% афро-американських школярів, 14% - іспаномовних, 4% з інших малих етнічних груп [4, с. 32].

У доповіді «Одна нація, багато народів. Декларація культурної незалежності» (Департамент освіти, Нью-Йорк, 1991) проголошено курс на збереження культурного розмаїття в США. У доповіді стверджується, що «Америка – це полікультурне суспільство. Її автори підкреслюють важливість громадянської відповідальності і важливості усвідомлення і визнання США як полікультурного суспільства і необхідність громадянської відповідальності у цьому контексті, а також необхідність розробки методів навчання критичному мисленню, рефлексивному читанню, соціальним діям» [1, с. 7]. Комісія окреслила сім основних принципів: демократія, різноманіття, економічна і соціальна справедливість, глобалізація, екологічний баланс, етнічні цінності і взаємостосунки індивіда та суспільства. Документ констатує факт існуючої нерівності в американському суспільстві.

У 1999 р. Гаррі Орфілд опублікував доповідь під назвою «Ресегрегація американських шкіл». У доповіді йдеться про шкідливість десегрегації. Наводяться результати опитувань, які підтверджують, що більшість світлошкірих американців вважають, що рівні освітні можливості насправді [5, с. 107].

З 2000-го року в США почалися дискусії з приводу сегрегації другого покоління.

Сегрегація другого покоління – форма расової сегрегації, для якої характерні такі форми освітньої

практики, як поділ на потоки, групування учнів за здібностями. На відміну від попередньої сегрегації сегрегація другого покоління може здійснюватися в школах зі збалансованим національним складом, наприклад, всі світлошкірі учні можуть бути визначені в один потік, а афроамериканці та іспаноамериканці – в інший.

Рада в адміністрації Президента з расових питань визначила проблему, що школярі – представники нижчих соціальних прошарків мають менший доступ до освітніх послуг і таких можливостей, як : програми підготовки до школи; наявність висококваліфікованих учителів; оновлені учебні плани; сучасні технології; сучасне оснащення.

У контексті мінливого національного складу США і проблеми, які у зв'язку з цим виникають у сфері освіти, Рада рекомендує досягти наступних цілей:

1. *Забезпечити раннє навчання для дітей – представників усіх груп населення.* Дані статистики підтверджують, що різниця в академічній успішності різних національностей часто базується на різній ранній підготовці дітей. Наприклад, дані показують, що 89% світлошкірих дітей у віці від 3 до 5 років займаються у дитячому садку читанням більше трьох разів у тиждень; 74% афро-американських дітей і 62% латиноамериканських дітей отримують рівну підготовку у дошкільному віці. Заходи також повинні бути прийняті у сфері підготовки батьків до виховання дітей і більшої підтримки таких програм, як Головний Старт (Head Start), Рівний Старт (Even Start), Рівний Старт для маленьких (Early Even Start).

2. *Покращити підготовку учителя і забезпечити рівність їх доступу до всіх шкіл.* У бідних школах, в яких навчаються меншини, відчувається нестача висококваліфікованих вчителів, завдання полягає в тому, щоб ввести заходи заохочення і мотивації залучення кращих випускників та вчителів з високою кваліфікацією у школи з невисоким рівнем викладання і виховання.

3. *Розпочати будівництво нових шкіл.* Встанов-

лювалася вартість в 1 млрд. доларів на будівництво нових і реконструкцію старих шкіл.

4. *Забезпечити перехід зі шкіл K-12 до вищої освіти.* Необхідно вжити заходи щодо забезпечення рівного доступу до вищої освіти і ефективного переходу зі школи в коледж чи університет. Необхідно мотивувати партнерство між школами і коледжами, інформувати школярів про майбутні освітні перспективи. Слід спрямувати зусилля на введення курсів для підготовки до коледжу у школи з низьким рівнем викладання, в яких навчаються представники меншин.

5. *Використовувати всі переваги багатонаціонального складу шкіл та університетів.* Різноманіття може вносити багато позитивних факторів у навчання, включаючи : вдосконалення процесу вивчення і навчання шляхом прийняття широкого спектру точок зору і поглядів, які суттєво збагачують шкільне середовище; покращення здатностей критичного мислення школярів і студентів шляхом співставлення інших поглядів і цінностей з їх власними; покращення підготовки до майбутньої професійної діяльності; розширення знань завдяки вивченню нових аспектів.

6. *Забезпечити відповідний рівень освіти всіх випускників для подолання розриву в рівні оплати, що негативно позначається на іммігрантах, які отримали менш якісну освіту і підготовку.* Дані, що свідчать про велику кількість латиноамериканських школярів, які залишають школи, свідчить про те, що існує видима необхідність покращити викладання англійської мови, що дасть можливість учням добре навчатися в школі.

7. *Проводити розумну освітню політику для американських індіанців та корінних народів Аляски.* Необхідно покращити і розширити освітні можливості для корінних народів США, зробити процес навчання таким, який би відповідав їхнім інтересам і потребам.

Всі ці настанови поступово втілюються в життя. На сьогоднішній день в США продовжуються пошуки шляхів найбільш оптимального вирішення проблеми рівності освітніх можливостей.

Література та джерела

1. Spring J. American Education / J.Spring. - New York: McGraw - HM Higher Education, 2002.- 172 p.
2. Colman A. M. Game Theory and Experimental Games: The Study of Strategic Interaction / By A. M. Colman. - Oxford e.a.:Bergman Press, 1982. - XII. - 301 p.
3. Ballinger C. Teaching Other People's Children: Literacy and Learning in a Bilingual Classroom / C.Ballinger. - New York: Teachers College Press, 1999. - 137p.
4. Джури́нский А.Н. Поликультурное воспитание в России и за рубежом: сравнительный анализ: монография / А. Н. Джури́нский. — М.: Прометей, 2006. - 160 с.
5. Orfield G. The reconstruction of Southern Education: The Schools and the 1964 Civil Rights Act / G.Orfield. - New York: Wiley-Interscience, 1969. – 130 p.

В статті розглядаються проблеми освіти етнічного населення США. Підкреслюється існування сегрегації в освіті США протягом тривалого періоду часу. Представники етнічних меншин не мали рівних можливостей для отримання освіти. Ситуація почала змінюватися з 1954 року, коли були прийняті нові більш прогресивні закони в сфері освіти. Сьогодні уряд США продовжує працювати над удосконаленням системи освіти.

Ключові слова : США, освіта, етнічні меншини, сегрегація.

This article deals with educational problems of ethnic population in the United States of America. It has been underlined that segregation in education existed in USA for a long time. Representatives of ethnic minorities had no equal rights in the field of education. Situation has changed since 1954 when new more progressive laws were introduced. Nowadays the USA government works on the further mastering of the system of education.

Key words : USA, education, ethnic minorities, segregation.